

11. Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України: Науково-навчальний посібник // За ред. докт. юрид. наук, проф. Н.І. Титової. — Львів: ПАІС, 2005. — 368 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

УДК 65.012.8

А.В. Гнилицька, канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри обліку
підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОБЛІКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

АННОТАЦИЯ. В статье обоснована необходимость исследований сущности рисков предпринимательской деятельности, которые влияют на состояние экономической безопасности предприятия, с целью отражения информации о них в системе бухгалтерского учета. Определены приоритеты усовершенствования учетных технологий управления рисками, которые обеспечат повышение достоверности финансовой отчетности предприятия и сделают ее более привлекательной для разных групп пользователей.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: экономическая безопасность, учетные технологии, риски предпринимательской деятельности, неопределенность, принципы признания риска.

ABSTRACT. The necessity of researches of essence of risks of entrepreneurial activity, which influence on the state of economic security of enterprise, is grounded in the article, with the purpose of reflection of information about them in the system of accounting. Priorities are certain of improvement of registration technologies of management risks which will provide the increase of authenticity of the financial reporting of enterprise and will do it more attractive for the different groups of users.

KEY WORDS: economic security, accounting technologies, risks of entrepreneurial activity, vagueness, principles of confession of risk.

АНОТАЦІЯ. У статті обґрунтовано необхідність досліджень сутності ризиків підприємницької діяльності, що впливають на стан економічної безпеки підприємства, з метою відображення інформації про них у системі бухгалтерського обліку. Визначено пріоритети удосконалення облікових технологій управління ризиками, що забезпечать підвищення достовірності фінансової звітності підприємства та зроблять її більш привабливою для різних груп користувачів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: економічна безпека, облікові технології, ризики підприємницької діяльності, невизначеність, принципи визнання ризику.

Ефективність управління будь-яким підприємством багато в чому залежить від здатності управляти ризиками, притаманними його діяльності. При цьому, з позицій економічної безпеки під ризиками розуміють подію чи групу взаємопов'язаних подій, що є наслідком невизначеності у внутрішньому та зовнішньому середовищі чи/та результатом прийняття рішень, які не забезпечують досягнення поставленої мети і супроводжуються отриманням незапланованих втрат і збитків.

В основу управління ризиками в системі економічної безпеки покладено їх ідентифікацію, під якою розуміють процес виявлення ризиків, властивих підприємству та оцінку ймовірності їх настання. Чим повніше в результаті ідентифікації будуть встановлені ризики, тим точніше будуть вибрані методи управління ними, а отже ефективнішим буде процес забезпечення захисту підприємства від впливу загроз, породжених ризиками.

Разом з тим, результати проведених досліджень на підприємствах — членах УСПП за 2008—2010 роки дають можливість стверджувати, що ідентифікація ризику на основі облікових даних відбувається лише в 2 % випадків, тобто у своїй переважаючій більшості виявлення ризиків здійснюється у відриві від системи бухгалтерського обліку. Така ситуація пояснюється, в першу чергу, тим, що на більшості опитаних підприємств відсутнє облікове забезпечення управління ризиками, що є наслідком проблемних питань визнання ризиків у системі бухгалтерському обліку.

Разом з тим сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку свідчать про наростаючу необхідність досліджень сутності ризику, спрямованих на виявлення наслідків їх впливу на показники діяльності підприємства та вартість його капіталу. Зокрема в Моделі всеохоплюючої звітності бізнесу, запропонованої Інститутом сертифікованих фінансових аналітиків Великобританії [1], серед основних резервів підвищення вартості бізнесу названо мінімізацію ризиків. При цьому розробники Моделі зазначають, що для управління ризиком слід використовувати інструменти бухгалтерського обліку. Це означає, що облікова система повинна забезпечити оцінку можливих наслідків ризиків (загроз) і сприяти розробці заходів для їх мінімізації.

Ще більш глибоко до цього питання підійшли в Росії. Зокрема, в «Концепції розвитку бухгалтерського обліку та звітності в Російській Федерації на тривалу перспективу» [2] вказується, що стратегічні напрями реформування системи бухгалтерського об-

ліку, як основного інформаційного джерела задоволення інтересів різних груп користувачів, повинні пролягати в площині підтримки цілісності системи обліку та виявлення впливу ризиків на стабільність функціонування та розвитку підприємства.

Обґрунтування припущення, що бухгалтерський облік може виступати інструментом управління ризиками підприємства, потребує вирішення наступних взаємопов'язаних завдань:

- визнання ризику (фактів господарської діяльності, пов'язаних з ризиком) у системі бухгалтерського обліку;
- вибір методичного інструментарію управління ризиками, притаманного системі бухгалтерського обліку.

При розв'язанні поставлених завдань ми виходили з необхідності розвитку аналітичних функцій бухгалтерського обліку та його взаємодії з системою економічної безпеки на основі обміну інформацією про події, які пов'язані з ризиками. При цьому, якщо менеджмент визнає наявність ризиків і здійснює заходи, спрямовані на управління ними, то і система бухгалтерського обліку повинна відображати інформацію про ризики на рахунках та/або у звітності. Разом з тим, вирішення поставленої проблеми ускладнюється відсутністю у вітчизняному бухгалтерському законодавстві системності щодо термінології, принципів відображення в системі рахунків та оцінки ймовірності проявів ризику.

Дослідження національних стандартів бухгалтерського обліку показало, що для характеристики ризику, зазвичай, використовується категорія невизначеності. Це цілком зрозуміло, адже невизначеність неодмінно притаманна фактам господарської діяльності, що знаходять своє відображення у системі бухгалтерському обліку. Та не слід забувати, що невизначеність це лише передумова ризику. Розробники ж стандартів обліку ототожнюють ризик з невизначеністю і наголошують на відображенні інформації про неї в обліку, а в разі її суттєвості ще й у фінансовій звітності. Ми ж схильні стверджувати, що для того, щоб ототожнювати невизначеність з ризиком вона повинна носити прогнозований (повторюваний) характер і мати високий ступінь ймовірності настання, що дозволить оцінити (виміряти) рівень її впливу на показники діяльності підприємства та стан його економічної безпеки.

Проблема підсилюється ще й тим, що сам ризик не є об'єктом бухгалтерського обліку, а в системі рахунків відображається інформація про факти господарської діяльності спричинені його впливом. Тому постає питання обґрунтування взаємозв'язку ри-

зику, ідентифікованого в системі економічної безпеки, і фактів господарської діяльності, викликаних його впливом.

Дослідження сутності ризику та порядку його відображення в системі бухгалтерського обліку дозволило розмежовувати причини, що спричиняють його виникнення (ризик-причина) та наслідки дії ризику (ризик-наслідок), що дало можливість встановити співвідношення ризик-причини з умовним фактом господарської діяльності, а ризик-наслідок з дійсним (реальним) фактом господарської діяльності (рис. 1).

Відповідно до існуючого законодавства, підґрунтям визнання підприємницьких ризиків у системі бухгалтерського обліку виступає принцип обачності дій, який передбачає при оцінюванні наданої у звітності інформації недопущення завищення активів і доходів або заниження витрат і зобов'язань підприємства. Іншими словами, принцип обачності дозволяє зменшити ризик суб'єктивізму при застосуванні облікових оцінок.

Разом з тим, як підтверджує практика, фактичне використання принципу обачності може породжувати невідповідність витрат і доходів звітного періоду, втрату збалансованості окремих показників активів і зобов'язань. Крім того, даний принцип нерідко використовують як інструмент маніпулювання обліковими даними, коли мова йде про створення завищених резервів сумнівних боргів або забезпечень майбутніх витрат.

Рис. 1. Взаємозв'язок господарських фактів, викликаних підприємницькими ризиками та об'єктів бухгалтерського обліку

У зв'язку з цим коректніші результати можна отримати при оцінюванні ступеню чутливості окремих об'єктів бухгалтерського

обліку до ризику. Під принципом чутливості до ризику слід розуміти відображення у звітності фактичних та потенційних наслідків господарських операцій і подій, спираючись на оцінку їх чутливості до ризиків, пов'язаних з діяльністю підприємства [3, с. 10].

Поглиблений аналіз вітчизняних стандартів бухгалтерського обліку показав, що майже за всіма об'єктами обліку передбачено здійснювати перевірку інформації щодо впливу на неї невизначеності підприємницької діяльності, що дасть можливість оцінити чутливість цих об'єктів до дії ризику. При цьому можна справедливо стверджувати про становлення у вітчизняній обліковій системі нової концепції звітності орієнтованої на оцінку ризику, яка б адекватно відображала реальний стан капіталу підприємства та була б корисною різним групам користувачів.

Вплив ризику на капітал підприємства через зміну вартісного виміру об'єктів бухгалтерського обліку відображено в табл. 1.

Таблиця 1

**АНАЛІЗ ВПЛИВУ РИЗИКУ НА ВАРТІСНИЙ ВИМІР
ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

Об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив ризику на формування інформації про об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив на капітал підприємства
1	2	3
Основні засоби, нематеріальні активи	<i>Ризик зміни вартості основних засобів і нематеріальних активів</i> Вплив ризику проявляється через методи подальшої оцінки (переоцінки) активів. Результатом переоцінки є коригування їх первісної вартості та суми нарахованого зносу	Збільшення чи зменшення капіталу. Вплив на додатковий капітал та витрати звітного періоду
Запаси	<i>Ризик зміни вартості виробничих запасів</i> Вплив ризику проявляється через методи подальшої оцінки. Результатом подальшої оцінки є зміна (зменшення) з віднесенням результату такої зміни до складу витрат іншої операційної діяльності. Крім того, вплив ризику проявляється через вибір методів оцінки списання запасів у випадку, якщо вибраний метод оцінки не відповідає умовам ринкового середовища	Зменшення капіталу. Вплив на показник інших витрат операційної діяльності

Продовження табл. 1

Об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив ризику на формування інформації про об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив на капітал підприємства
1	2	3
Фінансові інвестиції	<i>Ризик зміни вартості фінансових інвестицій</i> Вплив ризику для фінансових інвестицій, проявляється при зміні їх поточної ринкової вартості. В даному випадку наслідки ризику можуть спонукати як до збільшення так і зменшення поточної вартості фінансових інвестицій і призводити до збільшення інших доходів та інших витрат підприємства	Збільшення чи зменшення капіталу. Вплив на показники інших доходів та витрат
Грошові кошти	<i>Ризик платоспроможності</i> Вплив ризику проявляється при зміні платоспроможності грошових коштів <i>Валютний ризик</i> Вплив ризику проявляється в зміні гривневої оцінки грошових коштів чи активів і зобов'язань, які будуть отримані або сплачені у фіксованій сумі грошових коштів під впливом зміни курсу іноземної валюти	Збільшення чи зменшення капіталу. Вплив на показники доходів і витрат іншої операційної діяльності та інших доходів і витрат
Дебіторська заборгованість	<i>Кредитний ризик</i> Вплив ризику проявляється шляхом зростання безнадійної та сумнівної дебіторської заборгованості у складі первісної вартості дебіторської заборгованості, що не підтверджена резервом сумнівних боргів	Зменшення капіталу. Впливає на показник інших витрат операційної діяльності
Кредити та позики	<i>Відсотковий ризик</i> Вплив ризику викликаний можливими змінами ставок за кредитами та позиками, а також необхідністю сплати додаткових сум при не своєчасному чи неповному погашенні платежів за кредитами та позиками	Зменшення капіталу. Вплив на показник інших витрат операційної діяльності

Закінчення табл. 1

Об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив ризику на формування інформації про об'єкти бухгалтерського обліку	Вплив на капітал підприємства
1	2	3
Кредиторська заборгованість	<i>Ризик процесу заготівлі</i> Ризик полягає в тому, що у підприємства може з'явитися необхідність сплати штрафів, пені, неустойок у випадку несвоєчасного або неповного погашення зобов'язань перед постачальниками та іншими кредиторами	Зменшення капіталу. Вплив на показник інших витрат операційної діяльності
Основні засоби, грошові кошти, запаси	<i>Майновий ризик</i> Ризик полягає у зниженні вартості майна підприємства пов'язаному з крадіжками та нестачами, втратами, що перевищують норми природного убутку	Зменшення капіталу. Вплив на показники витрат операційної діяльності
Собівартість продукції	<i>Виробничий ризик</i> Ризик полягає у збільшенні витрат діяльності підприємства у зв'язку з не обґрунтованими перевитратами ресурсів	Зменшення капіталу. Вплив на показник витрат виробництва
Витрати діяльності	<i>Комерційний ризик</i> Ризик полягає у збільшенні витрат підприємства пов'язаних із втрати від псування продукції на складах та під час транспортування, втратами від заміни неякісних товарів; сплатою штрафів, пені, неустойки за порушення умов господарських договорів	Зменшення капіталу. Вплив на показник витрат на збут
Витрати діяльності	<i>Ризик надзвичайної діяльності</i> Ризик полягає у виникненні не прогнозованих ситуацій, що супроводжуються втратами активів підприємства, додатковими витратами на усунення наслідків надзвичайних ситуацій; витрати на відшкодування збитків нанесених навколишньому середовищу	Зменшення капіталу. Вплив на показник надзвичайних витрат

Для управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства використовують такі інструменти бухгалтерського обліку, як оцінка та резервування.

Проведені нами дослідження довели, що з метою забезпечення підвищення достовірності облікової інформації та мінімізації впливу ризику на капітал підприємства оцінка об'єктів обліку повинна здійснюватися за їх справедливою вартістю. Відповідно до норм П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» під справедливою вартістю розуміють суму, за якою може бути здійснений обмін активу, або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами [4]. Виходячи з вказаного визначення, з впевненістю можна вважати, що справедлива вартість є індикатором оцінки спеціалістами служби економічної безпеки угод між обізнаними сторонами при прийнятті тих чи інших управлінських рішень щодо взаємодій з окремими контрагентами.

Таким чином, з позицій забезпечення економічної безпеки під **справедливою вартістю** розуміють поточну вартість об'єкта обліку на момент складання звітності (чи укладання угоди) з урахуванням впливу на цей об'єкт факторів зовнішнього середовища. Як слушно зазначає професор Я. Соколов, «...відображення фінансового стану, що базується на справедливій вартості перестає залежати виключно від діяльності компанії... і включає зміни самого ринку» [5, с. 142].

Разом з тим, аналіз вітчизняної облікової практики, доводить, що процеси оцінювання за справедливою вартістю у більшості випадків так і залишаються на рівні задекларованих бажань. Пояснюється це, на наш погляд, двома причинами:

- концептуальними підходами до складання фінансової звітності;
- значними труднощами та підвищеними витратами при встановленні експертних оцінок на об'єкти, що потребують переоцінки.

В основу концептуальних підходів до складання традиційної фінансової звітності в Україні покладено фінансову концепцію збереження капіталу, яка передбачає ретроспективний погляд на інформацію про факти господарської діяльності та орієнтацію на показник прибутку, що дає можливість оцінити ефективність використання вкладеного капіталу з позицій інвесторів підприємства. Для дотримання цих підходів і задоволення внутрішніх потреб користувачів інформації зовсім не обов'язковою є регулярна та досить трудомістка переоцінка окремих об'єктів обліку з метою визначення їх справедливої вартості, навіть якщо така переоцінка має суттєвий вплив на показники капіталу підприємства.

З іншого боку, справедлива вартість, за висловлюванням С. Голова — «це експертна оцінка, що ґрунтується на ринковому підході» [6, с. 76] і потребує професійного судження обізнаної у цьому питанні особи. Таким чином, на бухгалтера покладаються обов'язки щодо правдивого відображення інформації про підприємство в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Така ноша для більшості вітчизняних бухгалтерів виявляється непосильною, адже вони не володіють ані достатніми знаннями з цього приводу, ані альтернативною інформацією, що могла б пролити світло на вибір найобґрунтованішого варіанту дій.

На нашу думку, професійне судження при визначенні справедливої вартості окремих об'єктів бухгалтерського обліку повинне ґрунтуватися на знаннях і досвіді необлікових фахівців, які найточніше володіють відповідною інформацією. Такої ж думки дотримується Л. Шнейдман, який зазначає, що «професійне судження — це думка професіонала, що служить основою для прийняття рішення в умовах невизначеності» [7, с. 59].

В якості такого професіоналу може виступати аналітик з питань фінансово-економічної безпеки, який найповніше володіє альтернативними джерелами інформації, а тому може інтерпретувати майбутні факти господарської діяльності, виникнення яких є найімовірнішим з високим ступенем достовірності в умовах невизначеності зовнішнього середовища. В подальшому такі професійні судження повинні бути оформлені в Наказі про облікову політику.

Іншим, не менш важливим інструментом, що забезпечує підвищення достовірності облікової інформації, є резервування. При цьому резерви поділяють на оцінюючі та прогнозні.

За своєю економічною сутністю оцінюючі резерви виступають елементом оцінки, пов'язаною з наслідками ризику. Іншими словами, оцінюючі резерви є одним із варіантів формування справедливої (поточної) вартості активів (дебіторської заборгованості) на дату складання звітності. Яскравим представником таких резервів у вітчизняній обліковій практиці виступає резерв сумнівних боргів, який створюють при визначенні ризику непогашення дебіторської заборгованості з метою забезпечення економічної безпеки підприємства.

На відміну від оцінюючих, прогнозні резерви (забезпечення майбутніх витрат і платежів) не мають прямого зв'язку з вартісною оцінкою активів і зобов'язань. Однак, їх формування впли-

ває на фінансовий результат підприємства і відповідно на вартість його капіталу, що проявляється за кількома напрямками:

- зменшує фінансовий результат діяльності у звітному періоді на суму відрахувань у резерв;

- дозволяє урівноважити вплив витрат на фінансовий результат діяльності при існуванні значних коливань обсягів діяльності за періодами.

Резерви забезпечення майбутніх витрат і платежів являють собою своєрідну гарантію мінімізації ризику, пов'язаного з можливою втратою економічних вигод за певними напрямками діяльності підприємства. Відповідно до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій, облік зазначених резервів здійснюють на відповідних субрахунках до рахунку 47 «Резерви майбутніх витрат та платежів» за наступними напрямками: резерв на виплати працівникам, резерв на виконання гарантійних зобов'язань, резерв на забезпечення інших виплат і платежів, резерв на забезпечення відновлення земельних ділянок тощо. Разом з тим, у сучасній науковій літературі з'являється все більше досліджень, пов'язаних з розширенням напрямів резервування забезпечень майбутніх витрат і платежів. Зокрема, І. Вигівська зазначає необхідність виділення резерву для забезпечення зобов'язань за професійними ризиками [11, с. 11], а Т. Момот обґрунтовує необхідність створення резервів для покриття ризиків, пов'язаних з наслідками впливу зовнішнього середовища [12, с. 73]. З такими думками навряд чи можна погодитися. Безумовно, зазначені ризики будуть призводити до відтоку активів, але їх виникнення дуже важко передбачити, оскільки такі ситуації не носять регулярного характеру, а їх оцінка можлива лише постфактум.

На нашу думку, резерви для покриття наслідків впливу професійних ризиків або ризиків зовнішнього середовища слід відображати по аналогії з резервним капіталом за рахунок нерозподіленого прибутку, а їх розмір повинен визначатися аналітиком з питань фінансово-економічної безпеки на основі оцінювання ймовірності втрати економічних вигод. Для цього на рахунку 43 «Резервний капітал» доцільно відкрити окремий субрахунок 432 «Резерв покриття наслідків ризику».

Створення резервів спричиняє пряме визнання впливу ризику, робить інформацію про них наочнішою та зрозумілішою у використанні як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами. Тому,

з позицій економічної безпеки підприємства найбільший інтерес представляють два аспекти резервування:

- 1) обґрунтованість розміру резервів;
- 2) фактичне забезпечення створених резервів відповідними активами.

Перший напрям досліджень пов'язаний із значними викривленнями облікової інформації викликаними «творчим» прочитанням окремих стандартів бухгалтерського обліку, що, зазвичай, призводить до суб'єктивного впливу на капітал підприємства, а отже і до зниження достовірності наданої інформації. Як засвідчують дослідження, проведені американськими вченими, 14,6 % виявлених маніпуляцій у системі бухгалтерського обліку пов'язані саме з помилками при формуванні резервів сумнівних боргів [13].

Не краща ситуація і в Україні. За даними, оприлюдненими Управлінням статистики, серед підприємств, які задекларували свої резерви сумнівних боргів у розмірах, що перевищували 40 % їх загальних витрат за період з 2007—2010 рр. були ДП НАЕК «Енергоатом», НАК «Нафтогаз України», ДК «Газ України» та багато крупних компаній. Викликає великий сумнів, що фінансовий персонал цих підприємств абсолютно не володіє методиками управління дебіторською заборгованістю, допустивши такий значний відсоток неповернень платежів. Таким чином, резервування з інструменту управління ризиками перетворилося на одну з суттєвих інформаційних загроз.

Подолання цієї проблеми вбачаємо у зміні внутрішньої політики до формування резервів сумнівних боргів. Бухгалтерський персонал при їх створенні мусить перейти від формального виконання норм П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» до чіткої взаємодії з необліковими спеціалістами, які тим чи тим чином впливають на стан розрахунків з дебіторами (менеджерів фінансового відділу, відділу збуту, аналітиків з питань фінансово-економічної безпеки). Акцент при формуванні майбутніх резервів неповернення дебіторської заборгованості повинен робитися не на пошук методик визначення усередненого відсотка сумнівності, а на зниження з періоду в період бази (фактично неповерненої дебіторської заборгованості) розрахунку цього відсотка.

Інший напрям досліджень пов'язаний з питаннями фактичного забезпечення резервів, створених для покриття ідентифікованих підприємницьких ризиків, окремими видами активів. Ця проблема викликана, в першу чергу, довірою зовнішніх користу-

вачів інформації до діяльності підприємства. Відображення в обліку резервів майбутніх витрат і платежів це лише намір підприємства нести відповідальність за певні ризики, в разі їх фактичного прояву. Разом з тим намір так і залишиться на рівні бажання, якщо у підприємства не буде в наявності вільних засобів, здатних покрити наслідки ризику.

Відповідно до чинного бухгалтерського законодавства у балансі українських підприємств не передбачено виділення уособлених активів у грошовій формі, які характеризували б наповнення резервів, що за умови відсутності у підприємства наявних обігових коштів або високоліквідних активів на момент покриття наслідків ризику перетворює їх з реального інструменту управління лише в облікову категорію, що віртуально характеризує джерела утворення засобів підприємства.

З позицій економічної безпеки резерви повинні розглядатися двоюко: з одного боку, як сума зарезервованих грошових коштів в активі балансу, а з іншого як джерело покриття окремих ризиків. Для цього доцільно на поточному рахунку підприємства відкрити окремий субрахунок «Резервний фонд грошових коштів», використання якого могло б забезпечити виконання вимог перед окремими групами акціонерів і кредиторів. Зрозуміло, що створення такого фонду потребуватиме відволікання з обороту значної частки обігових коштів, тому при його формуванні потрібно дуже уважно підходити до періодизації наповнення та граничного розміру грошових коштів, використовуючи при цьому професійне судження аналітика з питань фінансово-економічної безпеки.

Вважаємо, що запропоновані облікові технології управління ризиками спричинять підвищення достовірності фінансової звітності підприємства та зроблять його діяльність привабливішою для різних груп контрагентів, оскільки дозволять захистити їх інтереси від несприятливого впливу ризиків в умовах невизначеності соціально-економічних процесів в Україні.

Література

1. Competing with Information. A. Managers Guide to Creating Value with Information Content. Edited by Donald A. Marchand. John Wiley & Sons, 2000.
2. Концепция развития бухгалтерского учета и отчетности в Российской Федерации на среднесрочную перспективу: Утверждена Приказом Министерства финансов РФ от 01.07.2004 года № 180.

3. Голов С.Ф. Теория многоцелевого бухгалтерского учета // Бухгалтерский учет и аудит. — 2011. — № 4. — С. 3—13.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163.

5. Соколов Я.В. Международные стандарты бухгалтерского учета и мы // проблемы учета и анализа / Сб. статей, посвященных 100-летию со дня рождения П.И. Савичева // Под. ред. А.Д. Ларионова. — СПб.: И-во СПб ГУЭФ, 2001. — С. 135—145.

6. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 522 с.

7. Шнейдман Л.З. Как пользоваться МСФО. — М.: Бухгалтерский учет, 2003. — 95 с.

8. Вигівська І.М. Бухгалтерський облік діяльності підприємств в умовах ризику: організація та методика / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. — Житомир: ЖДТУ, 2010.

9. Момот Т., Шатенко А. Проблеми фінансового обліку публічних компаній у формуванні системи корпоративної безпеки // Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — Тернопіль: ТНЕУ, 2010. — С. 70—73.

10. 2003 Annual Review of Financial Reporting Matters. — Huron Consulting Group LLC, 2004. — 18 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

УДК 657

В.Л. Дідик, здобувач кафедри обліку в кредитних і бюджетних установах та економічного аналізу, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ

АННОТАЦІЯ. В статтє рассмотрены вопросы развития форм бухгалтерского учета в бюджетных учреждениях Украины в 20-ом и в начале 21-го столетия. На основе изложенных материалов даны рекомендации по развитию мемориально-ордерной формы в контексте модернизации бюджетного учета.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: бухгалтерский учет, форма бухгалтерского учета, бюджетные учреждения.